

Fiskivinna

MYND: SAVNSMYND

burtur úr fiskivinnuni, men vit gera einki av hesum, og tiskil er fiskivinnan ein sera lítið áhugaverd vinna í mun til, hvat hon kundi verið, sigur Janet Fríða Johannesen.

MANGLA VISIÓNIÐ

Um dagarnar hava fiskiloyvini verið til ummælis í fiskivinnuráðnum, og júst mátin hetta gongur fyri seg er ein trupulleiki, heldur Janet Fríða Johannesen.

– Politikarar og Fiskivinnuráðið sita og taka støðu til, hvør skal fiska hvat. Tey taka avgerðir á einum operationellum støði, heldur enn at lyfta seg upp og orða eina vísið, sum kann vera grundarlag fyri eini langtíðarætlan, sigur hon.

Í Fiskivinnuráðnum sita umboð fyri fiskivinnuna á sjógvi og landi. Ráðið hevur til uppgávu at ráðgeva landstýrismanninum í fiskivinnumálum og ummæla býti av kvotum, sum landstýrismaðurin ger.

Men Fiskivinnuráðið átti at verið sett saman á ein heilt annan hátt og havt eina aðra uppgávu.

– Vit mugu spyrja okkum sjálvi, hvat vit vilja við fiskivinnuni, og hvussu vit innrætta okkum, um vit skulu náa tað, sum vit vilja. Virðisøking av fiski er partvíst í fiskiskapi, framleiðslu og marknað umframt, hvussu hesi verða sett saman. Møguleikarnir eru nærum óendaligir. Vitan í matvørutøkni er ein neyðug fortreyt fyri at fáa størst móguliga virðisøking í framleiðslu, líka frá fiskiskapi og til brúkaran, og hendan vitan er als ikki umboðað í Fiskivinnuráðnum, sigur Janet Fríða Johannesen. Somuleiðis er við vitan um marknaðir, sum heldur ikki í nóg stóran mun er umboðað í Fiskivinnuráðnum.

– Núverandi Fiskivinnuráð kann samanberast við, at vit hava eitt Fólkaheilsuráð uttan læknar. Eingin hevði verið í iva um, at tá høvdu vit havt eitt skert Fólkaheilsuráð. Hinvegin høvdu vit eisini havt eitt skert Fólkaheilsuráð, um bert læknar vórðu umboðaðir. Tað hevur týðning innan fiskivinnuna, at fakkbólknir virða hvønn annan, at akademikarir virðir tað vitan, sum fiskimaðurin hevur, og at fiskimaðurin virðir tað vitan, sum akademikarir hevur, sigur Janet Fríða Johannesen.

RÁVØRULAND ELLA VITUNARSTØRV

Spurningurin er, um Føroyar skulu vera eitt rávøruland, ella um vit skulu hava eina fiskivinnu, sum er grundað á vitan og sum nærkast brúkaranum. Í dag er fiskivinnan í Føroyum ein rávøruvinna. Eingin vísið

ella orðað missið er fyri fiskivinnuni og eingin ætlan er fyri, hvussu vit røkka okkara máli. Fyri at tryggja eina høvuðsvinnu, sum kemur øllum samfelagnum til góðar, eiga vit at hyggja eftir nøkrum øðrum lyklatalum, enn vit gera í dag. Tað er ikki nokk at hyggja at kiloum og krónum, heldur Janet Fríða Johannesen.

– Tær vinnur, sum bert brúka krónur sum lyklatal, eru ofta tær minst lønandi vinnurnar. Mentan, vitan og góðska eru viðurskipti, sum eiga at vera tikið við, tá vit gera eina vísið fyri fiskivinnuna. Eitt mál kann vera eitt ávíst tal av vitanarstørvum ella nýskapen, og framleiðsla og útflytan av serføroyskum vørum.

– Vit hava eina ørgrynna av heilt serstøkum vørum, sum kunnu setast í framleiðslu, marknaðarførast úti í heimi, og harvið gera Føroyar til eitt land, sum er kent fyri nýskapen tá tað kemur til framleiðslu frá havinum. Eitt nú er nógv fokus á fermentering. Ræsta súpanin hjá gourmet kokkinum, Leif Sørensen, kips frá fiski og so framvegis. Tú kanst við at granska og gera royndir við proteinum, smakki og fiskafeitti gera allar móguligar vørur, sum so kunnu setast í framleiðslu og útflytast, sigur Janet Fríða Johannesen.

AVLEIDDAR VINNUR

Nógvar avleiddar vinnur kunu sostatt standast av fiskivinnuni, um vit leggja okkum eftir tí. Eitt nú eru nógv dømi um, at sunnar matvørur ella heilsufremjandi matvørur vinna fram. Fyri at skapa áhuga hjá vinnuni fyri at gera nakað við tað, átti tær bestu verkætlanirnar at sloppi framat fiskinum, heldur Janet Fríða Johannesen.

– Um tú krevur, at tann, sum sleppur eftir fiskinum hevur nakrar ítøkiligar ætlanir, sum eru búskaparliga burðardyggar og koma samfelagnum til góðar, tryggjar tú eisini, at ein menning verður á økinum, sigur hon. Loyvini skulu ikki verða givin fyri eitt langt áramál, og tó heldur ikki stytri enn at loyvishavarin kann vinna penging og hava áhuga í at fara undir verkætlanina. Í dag loysir tað seg best at fiska so nógv sum gjørligt og selja tað óvirkað av landinum. Tí er so gott sum eingin menning innanfyri fiskivinnuna og so gott sum ongar avleiddar vinnur.

– Um krøv verða sett til loyvishavaran, vil vitanin av sær sjálum fara av lærda háskúlanum og inn í vinnuna. Vinnan kemur tá at síggja, at tað loysir seg, at antin granska ella seta akademikarar og onnur vælskikkaði fólk, og tað er av stórum týðningi, at fiskurin

er lættur at koma framat. Í dag er at kalla ógjørligt hjá nýggjum aktorum at sleppa framat fiskivinnuni og alivinnuni, tí aliloyvini eru longu givin og fiskiloyvini verða býtt út politiskt. Tiskil er einki sum eggjar til kapping, hvørki tá tað kemur til at taka fiskin upp ella at virðisøkja hann, sigur Janet Fríða Johannesen.

STØRRI KAKA TIL FLEIRI

Nógvur peningur eru í fiskivinnuni, og tiskil átti tað ikki at verið trupult at sett pening av til gransking og royndir. Men hvussu býtið skal vera, er ein spurningur, sum fyllir nógv í føroyska samfelagnum.

– Kakan verður stórri, og fleiri verða um hana, um vit skipa fiskivinnuna øðrvísi. Um alt samfelagið skal hava stórri gagn av okkara høvuðsvinnu, eiga vit at skapa karmar, sum eggja til virðisøking, vitanarstørv og avleiddar vinnur, sigur Janet Fríða Johannesen. Hetta er ikki minst orsaka av, at tað kann lokka vælútbúgvin fólk til Føroya.

– Fyri at ein vinna skal mennast, er tað av týðningi at tú hevur fyra viðurskipti í ordan. Tað er fólk, vitan/vitanardeiling, íverksetari og tøkni. Í Føroyum hava vit tøkni og íverksetari, men vit mangla fólk og vitan. Skapa vit vitanarstørv, kunnu vit eisini fáa fólk, sigur Janet Fríða Johannesen. Enn hava vit íverksetari, og vit mugu føra ein politik, har vit framhaldandi hava íverksetari, tí hetta er ein fortreyt fyri innovatión.

Hon heldur, at ov stórum dentur verður lagdur á primeru vinnuna í sambandi við fiskivinnuna. Eitt nú verður so gott sum einki gjørt burtúrur at kanna, hvussu vit gagnnýta fiskin best.

– Vit brúka einans 43% av fiskinum til flak. Restina av fiskinum vita vit ikki serliga nógv um, hvat vit skulu brúka til. Og vit gera ikki nógv fyri at kanna tað. Allur peningurin fer til fyrsta liðið. Politiska skipanin má ikki leggja upp til monopol í fiskivinnuni, eins og gjørt er í alivinnuni, tí tað er ikki gott fyri nýhugsan og íverksetarahugan, sigur Janet Fríða Johannesen.

Hon saknar verkætlanir, sum lýsa hvussu vit fáa besta prísir fyri hvørt kilo, heldur enn, hvussu nógv tons, kunnu vit fiska. Samanbera vit við eitt nú tá oljuvinnan byrjaði í Føroyum, sum eisini er ein tilfeingisvinna, skuldi tú vísa, at tú kundi gera nakað, sum var øllum samfelagnum til gangs, fyri at sleppa at eitt nú taka oljuna upp.

ÚTLENSK VITAN OG PENGAR TIL LANDIÐ

Eydnast tað at gera Føroyar til ein klekingardepil fyri nýggjar áhugaverdar vørur avleiddar av fiskivinnuni, hava vit móguleika fyri at draga, ikki bara fólk við útbúgving, men eisini pening og vitan til landið.

– Vit sóu eitt nú við Sinprentis, sum er ein lítil KT fyrirtøka í Føroyum, at útlendingar eru áhugaðir í at keypa og gera íløgur í fyrirtøkur her. Tey velja sanlíkt at hava eina skrivstovu í Føroyum, og á tann hátt fært tú vitan og pening til landið við at skapa gróðrabotn fyri nýhugsan og íverksetan innanfyri fiskivinnuna. Vit hava einastandandi umstøður at arbeiða við fiski, um tilfeingið verður lættari atkomuligt, og um vit nýta peningin og orkuna øðrvísi.

Eitt sum kann vera ringt at hava við at gera, er gjógvin millum granskan og vinnuna.

– Vit mangla eitt millumlið, sum miðlar vitanina út til fyrirtøkurnar og út í samfelagið. Eitt millumlið, sum kann vísa vinnuni, hvat hon kann brúka akademikarar til. Ofta er gjógvin millum tey, sum sita og granska, og tey, sum eru í vinnuni so stór, at tað er ringt at fáa vitanina út í vinnuna, sigur Janet Fríða Johannesen.

Í Danmark hevur man í nógv ár havt Teknologisk Institut, sum millumlið millum fyrirtøkur og lærdu háskúlarnar. Vit mangla eitt tilíkt millumlið í Føroyum innan fiskivinnuna, so vinnan veit, hvat ein akademikari kann bjóða, heldur Janet Fríða Johannesen.

FAKTA

Fiskivinnuráðið

Í Fiskivinnuráðnum sita umframt umboð fyri Fiskimálaráðið umboð fyri Føroya Ráfiskaseljarafelag, Føroya Ráfiskakeyparafelag, Føroya Reidarafelag, Skipara- og Navigatørfelagið, Maskinmeistarafelagið, Føroya Fiskimannafelag, Meginfelag Útróðrarmanna umframt umboð fyri feløgini hjá arbeiðsfólki á fiskavirkjum. Uppgávan hjá ráðnum er at ráðgeva landsstýrismanninum í fiskivinnumálum, sum sambært lóg skal leggja týðandi fiskivinnumál og øll uppskot til lógir og kunngerðir, sum hava við fiskivinnuna at gera, fyri fiskivinnuráðið til ummælis.